

Η ΕΥΡΩΠΗ ΑΝΟΙΓΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Στα τέλη του 15ου αιώνα μετά τις Ανακαλύψεις τίποτε δεν ήταν, πλέον, ίδιο στον κόσμο..

Πρώτα απ' όλα ο ορίζοντας άρχισε να μεγαλώνει. Οι ανακαλύψεις έφεραν σε στενότερη επαφή την Ευρώπη με την Ασία, γνώρισαν την Αμερική στην υπόλοιπη ανθρωπότητα και έβαλαν τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός ενιαίου κόσμου.

Το πρώτο φαινόμενο παγκόσμιων διαστάσεων ήταν η αποικιοκρατία. Τα ευρωπαϊκά κράτη που είχαν πρωτοστατήσει στις Ανακαλύψεις, η Πορτογαλία και η Ισπανία, μετέτρεψαν τα περισσότερα από τα εδάφη που κατέλαβαν σε αποικίες, τα ενσωμάτωσαν στις μητροπόλεις και δημιούργησαν αποικιακές αυτοκρατορίες. Ταυτόχρονα, τέθηκαν οι βάσεις για τη συμμετοχή και άλλων ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών στο αποικιακό παιχνίδι.

Έτσι, το δεύτερο νέο στοιχείο ήταν η οργάνωση του κόσμου με κέντρο την Ευρώπη. Στους αιώνες που ακολούθησαν η Ευρώπη απορρόφησε ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πλούτου, διέδωσε τη θρησκεία της και επέβαλλε τον πολιτισμό της.

Οι χώρες που προβαίνουν στις ανακαλύψεις βάζουν στόχο τα πλούτη των νέων εδαφών και στη συνέχεια τα κατά-λαμβάνουν πολιτικά, πράγμα που καταλήγει στην συγκρότηση αποικιακών αυτοκρατοριών. Οι μεγάλοι ευνοημένοι από την διαδικασία αυτή είναι η Ισπανία και η Πορτογαλία, καθώς προσέλκυαν στα λιμάνια τους εξωτικά προϊόντα και πολύτιμα μέταλλα, ενώ παράλληλα δημιουργούν τις πρώτες αποικιακές αυτοκρατορίες, οι μεν Πορτογάλοι στην Ινδία και στην Βραζιλία, η δε Ισπανία στην Αμερική. Η Ισπανία επιβάλλει την κυριαρχία της στο κεντρικό και νότιο τμήμα της ηπείρου, συγκροτώντας μια μυθική αυτοκρατορία, τα πλούτη της οποίας θα της επιτρέψουν να χρηματοδοτήσει την προσπάθεια επιβολής των ηγεμόνων της στην Ευρώπη.

Φυσικά, για να γίνουν τα παραπάνω χρειαζόταν βία. Η αποικιοποίηση υπήρξε βίαιη. Οι προκολομβιανοί πολιτισμοί της Αμερικής εξολοθρεύτηκαν δίχως έλεος, οι μαύροι της Αφρικής έγιναν, κατά εκατομμύρια, σκλάβοι, το φυσικό περιβάλλον βιάστηκε, πανάρχαιες κουλτούρες αφανίστηκαν.

Στις αρχές του 15ου αιώνα, η Ευρώπη θεωρεί τον εαυτό της το κέντρο του κόσμου. Πέρα από τα σύνορά της απλώνεται ένας άγνωστος και μυστηριώδης κόσμος. Το Ισλάμ εξαλείφθηκε από την δυτική Ευρώπη, ενώ προχωρά στα νοτιοανατολικά. Οι μουσουλμάνοι αφού έχουν αναλάβει τον έλεγχο των νότιων και ανατολικών παραλίων της Μεσογείου κυριαρχώντας στην βόρεια Αφρική, την Αίγυπτο, τη Συρία και την Μικρά Ασία, καταλαμβάνουν την βαλκανική χερσόνησο και διεισδύουν στην περιοχή του Δούναβη. Οι Ευρωπαίοι συνάγουν την εντύπωση μυθικών χωρών στις οποίες αφθονούν ο χρυσός και τα κάθε λογής πλούτη.

Το δεύτερο ήμισυ του 15ου αιώνα μερικοί πρίγκιπες και πλοιοκτήτες δυναμικών περιοχών της Ιταλίας ή της αναπτυσσόμενης Ιβηρικής χερσονήσου δίνουν την ώθηση. Θαλασσοπόροι και τυχοδιώκτες ρίχνονται τότε στην ανακάλυψη άγνωστων τόπων. Οι λόγοι που τους σπρώχνουν να φύγουν είναι πολλοί. Οι διηγήσεις για χώρες που ξεχειλίζουν από χρυσάφι και σπάνια προϊόντα (μπαχαρικά, αρώματα, ζάχαρη και πολύτιμα υφάσματα) αποτελούν έναν

από τους κυριότερους λόγους. Η φιλοδοξία σπρώχνει τα νέα κράτη-ιδιαίτερα αυτά της Ιβηρικής Χερσονήσου που μόλις ολοκλήρωσαν την ανάκτησή τους- να επεκτείνουν την εξουσία τους σε νέα εδάφη και να βρουν ενδεχόμενους συμμάχους για να πολεμήσουν τον μουσουλμανικό κόσμο.

Από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα Γενουάτες και Καταλανοί είχαν διαβεί τις Ηράκλειες στήλες(στο στενό του Γιβραλτάρ), είχαν ριχτεί στον Ατλαντικό Ωκεανό και είχαν ανακαλύψει τα Κανάρια νησιά, τις Αζόρες και τη Μαδέρα. Μετά την ανακάλυψη της Θέουτα το 1415, οι Πορτογάλοι, παρακινημένοι από τον Ερρίκο τον Θαλασσοπόρο, εξερευνούν τις Αφρικανικές ακτές. Αρχικός στόχος είναι η παράκαμψη του Μαρόκου και η αναζήτηση συμμάχων εναντίον του. Βέβαια, αυτός ο στόχος σύντομα αντικαθίσταται από την αναζήτηση χρυσού, ελεφαντοστού και μπαχαρικών και έπειτα από την ελπίδα ανακάλυψης μιας θαλάσσιας οδού που να οδηγεί στις Ινδίες χωρίς να περνά από τις μουσουλμανικές χώρες. Έτσι ανακαλύπτονται διαδοχικά το Ρίο Ντε Όρο, τα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου, η Σιέρα Λεόνε, ο κόλπος της Γουινέας, η Χρυσή Ακτή, το Δέλτα του Νίγηρα και, πέρα από τον Ισημερινό, η Γκαμπόν και η Αγκόλα μετά το 1480. Τέλος, το 1487-1488, η αποστολή του Ντίας, περνά από το Ακρωτήριο της Καλής ελπίδας και φτάνει στις ακτές του Νατάλ στην ανατολική Αφρική. Έπειτα, ο Βάσκο ντα Γκάμα, το 1497-1498, οδηγείται στις Ινδίες, αποπλέοντας από τη Λισσαβώνα.

Όμως μεγαλύτερη ανακάλυψη θεωρείται εκείνη της Αμερικανικής ηπείρου από τον Γενουάτη Χριστόφορο Κολόμβο που βρισκόταν στην υπηρεσία της Ισαβέλλας Α΄ της Καστίλης, η οποία, μετά από 6 χρόνια διαπραγματεύσεων, δίνει στον Κολόμβο, τον Απρίλιο του 1492, την εξουσιοδότηση να συγκροτήσει την αποστολή του, τους τίτλους του ναυάρχου και του αντιβασιλέα των εδαφών που θα ανακαλυφθούν και το 1/8 των κεντρικών κερδών της αποστολής. Μετά από πολλές εξερευνησεις και ανακαλύψεις, ο Κολόμβος πεθαίνει το 1506 πεπεισμένος ότι έχει ανακαλύψει τον κεντρικό δρόμο προς την Ασία. Ωστόσο, πλέοντας στα βήματά του, άλλοι θαλασσοπόροι θέτουν τα συμπεράσματά του υπό αμφισβήτηση. Ιδιαίτερα, ο Φλωρεντίνος Θαλασσοπόρος Αμέρικο Βεσπούτσι ενστερνίζεται την ιδέα ενός νέου κόσμου. Το 1507, ο γερμανός χαρτογράφος Βαλντεζεμύλερ βαπτίζει προς τιμήν του τη νέα αυτή ήπειρο Αμερική. Εκμεταλλευόμενος αυτή την ανακάλυψη, ο Πορτογάλος Μαγγελάνος, ανακαλύπτει το 1519, το στενό, που από τότε φέρει το όνομά του, που βγαίνει στον ωκεανό τον οποίο βαπτίζει Ειρηνικό. Για πρώτη φορά στην ιστορία, άνθρωποι έχουν τον γύρο της γης, επιβεβαιώνοντας την άποψη ότι είναι στρογγυλή.

Αυτές οι ανακαλύψεις των αρχών του 16^{ου} αιώνα συνιστούν αληθινή επανάσταση, καθώς οι Δυτικοευρωπαίοι συνάντησαν άγνωστους πολιτισμούς και μπόρεσαν, προσπερνώντας τις μυθικές διηγήσεις, να μελετήσουν τα ήθη, τις συμπεριφορές, τις θρησκείες και τις αξίες τους. Για πολλούς αιώνες η Ευρώπη, ιδιαίτερα η δυτική, εξασφαλίζει την παγκόσμια υπεροχή.

CHRISTOPHER COLUMBUS' MAIDEN JOURNEY - 1492

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

Μετά το Βάσκο Ντα Γκάμα. Οι Πορτογάλοι εκμεταλλεύονται τον θαλάσσιο δρόμο των Ινδιών. Ο πρώτος αντιβασιλιάς Φρανσίσκο ντε Αλμείντα δεν έχει άλλο στόχο από την κυριαρχία των θαλασσών. Αντίθετα, ο διάδοχός του Αλμπουρ-κέκε αναλαμβάνει μια πολιτική εξασφάλισης σημείων στη-ριξης. Κατασκευάζει οχυρά και εγκαθιστά φρουρές στην νήσο Ορμούζ του περσικού κόλπου, την Γκόα, το Ντίου και το Καλικούτ της Ινδίας, τη Μαλάκα. Την Αμπόινα και το Τιμόρ. Οι Πορτογάλοι έρχονται σε επαφή με την Κίνα. Αλλά οι Κινέζοι αρνούνται να ανοίξουν τη χώρα τους σ' αυτούς τους <<Βαρβάρους>> και δεν τους αφήνουν να εγκατασταθούν παρά στη νησίδα Μακάο απέναντι από την Καντόνα το 1557. Η Γκόα γίνεται πρωτεύουσα της πορτογαλικής αυτοκρατορίας, και αναπτύσσεται ακτινωτά με τον έλεγχο των αφρικανικών σταθμών ανεφοδιασμού, ένα δίκτυο εμπορικών δρόμων από την Ευρώπη προς τις Ινδίες, τις Μολούκας και την Άπω Ανατολή, σύντομα δε και προς τον Ειρηνικό, όπου Πορτογάλοι και Ισπανοί ερίζουν για τον έλεγχο των Φιλιππινών.

Ένα πολύ σημαντικό γεγονός είναι η εγκατάσταση των Πορτογάλων στην Ινδία, αλλά και η επέκταση των κτήσεών της στα δυτικά. Η συνθήκη της Τορτεζίλας το 1494, που συνομολογήθηκε ανάμεσα στους Καθολικούς Βασιλείς της Ισπανίας και τον Ιωάννη Β' τον τέλειο της Πορτογαλίας, οριοθέτησε της περιοχές των δύο αποικιακών αυτοκρατοριών με σκοπό την αποφυγή των συγκρούσεων, καθώς όρισε τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στις δύο αυτοκρατορίες. Τα εδάφη που βρίσκονται δυτικά από αυτή την γραμμή ανήκουν στην Ισπανία, ενώ αυτά που είναι ανατολικά περιέρχονται στην Πορτογαλία. Αυτή η μοιρασιά του κόσμου ανάμεσα στις δύο Ιβηρικές δυνάμεις επικυρώνεται το 1506 από τον πάπα Ιούλιο Β'. Εξερευνώντας τη ζώνη που η συνθήκη απέδωσε στην Ισπανία, ο Πορτογάλος Άλβαρεζ Καμπράλ ανακαλύπτει το 1500 τη Βραζιλία. Ωστόσο τα εδάφη αυτά εγκαταλείπονται για

πολλά χρόνια, καθώς η Πορτογαλία είναι εντελώς προσηλωμένη στην συγκρότηση της αυτοκρατορίας των Ινδιών.

Έτσι η Βραζιλία παραμένει ένα απομονωμένο πορτογαλικό έδαφος στη μέση μιας ισπανικής Αμερικής.

Πράγματι, η μεγάλη ευνοημένη από την ανακάλυψη της Ευρωπαϊκής ηπείρου είναι η Ισπανία, καθώς γίνεται μια πολύ μεγάλη δύναμη που δεσπόζει στην Ευρώπη του 16ου αιώνα. Οι Ισπανοί προχωρούν στην κατοχή των νέων εδαφών και των πλούτων τους. Στις αρχές του 16ου αιώνα συστήνουν ένα όργανο οικονομικής εκμετάλλευσης των αποικιών της Αμερικής: Με έδρα τη Σεβίλη, ο Οίκος Εμπορικών Συναλλαγών (Casa de la Contratacion) οργανώνει το εμπόριο με την Αμερική.

Η Ισπανική εδραίωση αρχίζει να πραγματοποιείται απο το 1492 έως το 1520, με την κατάκτηση των Αντιλών, γύρω από το νησί του Αγίου Δομίνικου. Μετά την κατάχρηση του χρυσού και του μαργαριταριού, η Ισπανία υποβάλλει τους Ινδιάνους σε αναγκαστική εργασία με το καθεστώς της Ενκομιέντα, που ήταν ένα νομικό σύστημα που υιοθετήθηκε κυρίως από τον ισπανικό θρόνο κατά τη διάρκεια του αποικισμού της Αμερικής για τη ρύθμιση της εγχώριας αμερικανικής εργασίας. Θύματα της κακομεταχείρισης, των σφαγών και των ασθενειών, οι ιθαγενείς των Αντιλών σύντομα απειλούνται με εξαφάνιση. Από το 1501 η μείωση του πληθυσμού προκαλεί την εισαγωγή στις Αντίλες μαύρων σκλάβων που έρχονται στην Αφρική. Στο Μεξικό επικεντρώνεται, μεταξύ 1519 και 1521, η δεύτερη φάση της ισπανικής κατάκτησης, καθώς οι Ισπανοί με αρχηγό τον Κορτέζ εγκαθίστανται στο Μεξικό και ως την ανάκληση του το 1523 διευρύνει τις κατακτήσεις του με στρατιωτικές επιδρομές. Οι διάδοχοι του θα ολοκληρώσουν την κατάκτηση της Γουατεμάλας και του Γιουκατάν.

Μια τρίτη φάση λαμβάνει χώρα μεταξύ 1531 και 1534. Ένας κατώτερος ευγενής, ο Φρανσίσκο Πιθάρο αναχωρεί το 1531 από τον Παναμά με 180 άνδρες και 37 πυροβόλα. Το 1533, επωφελούμενος από έναν εμφύλιο πόλεμο που φέρνει αντιμέτωπους μεταξύ τους τους διαδόχους των Ίνκα, κατακτά τη χώρα. Μπαίνει στην πρωτεύουσα της, το Κούσκο, και ιδρύει τη Λίμα το 1535, πριν πέσει θύμα το 1541 των ζηλοτυπιών που προκαλεί ανάμεσα στους άνδρες του η διανομή του πλούτου που ανακαλύφθηκε.

Το σύνολο των κατακτήσεων χαρίζει στην Καστίλη μια μυθική αυτοκρατορία. Ένα συμβούλιο των Ινδιών (Consilio de las Indias), που ιδρύθηκε το 1524 και αναδιοργανώθηκε το 1534, εδρεύει δίπλα στον βασιλιά. Έργο του είναι η διοίκηση της αμερικανικής αυτοκρατορίας, η σύνταξη των Νέων Νόμων των Ινδιών, ο διορισμός και η επιτήρηση των υπαλλήλων που επιφορτίζονται με την διαχείριση της κατάκτησης. Οι ίδιες οι Ινδίες της Καστίλλης διαιρούνται κατά τον 16ο αιώνα σε δύο αντιβασιλείες: τη Νέα Ισπανία και το Περού. Η πρώτη που έχει ως πρωτεύουσα το Μεξικό περιλαμβάνει τέσσερις επαρχίες: τον Άγιο Δομίνικο(Αντίλες), το Μεξικό, τη Νέα Γαλικία(Βόρεια από το Μεξικό) και την Γουατεμάλα(που εκτείνεται σε όλη την κεντρική Αμερική). Εγκατεστημένος στη Λίμα ο αντιβασιλιάς του Περού διαθέτει πέντε επαρχίες: τον Παναμά(νότιο τμήμα της κεντρικής Αμερικής και Κολομβία), τη νέα Γρανάδα(μέρος της Κολομβίας και της Βενεζουέλας), το Κίτο (Ισημερινός), τη Λίμα (Περού και Χιλή) και το Σάρκας (Βολιβία και περιοχή του Ρίο Ντε Λα Πλάτα. Τέλος, σε τοπικό επίπεδο, οι κοινότητες διοικούνται αποκλειστικά από Ισπανούς.

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα υπήρξαν αρκετές πολιτειακές ανακατατάξεις. Μετά από μία περίοδο κρίσης υπήρξε κάποια ισορροπία γύρω στο 1660. Η Ευρώπη συνέχισε να πλουτίζει σε όλη τη διάρκεια του 17ου αιώνα με συστηματική εκμετάλλευση των αποικιών.

Από αυτή την ευημερία ε-πωφελείται περισσότερο η αστική τάξη. Από τη δική του πλευρά το κράτος επεμβαίνει όλο και περισσότερο στην οικονομική ζωή.

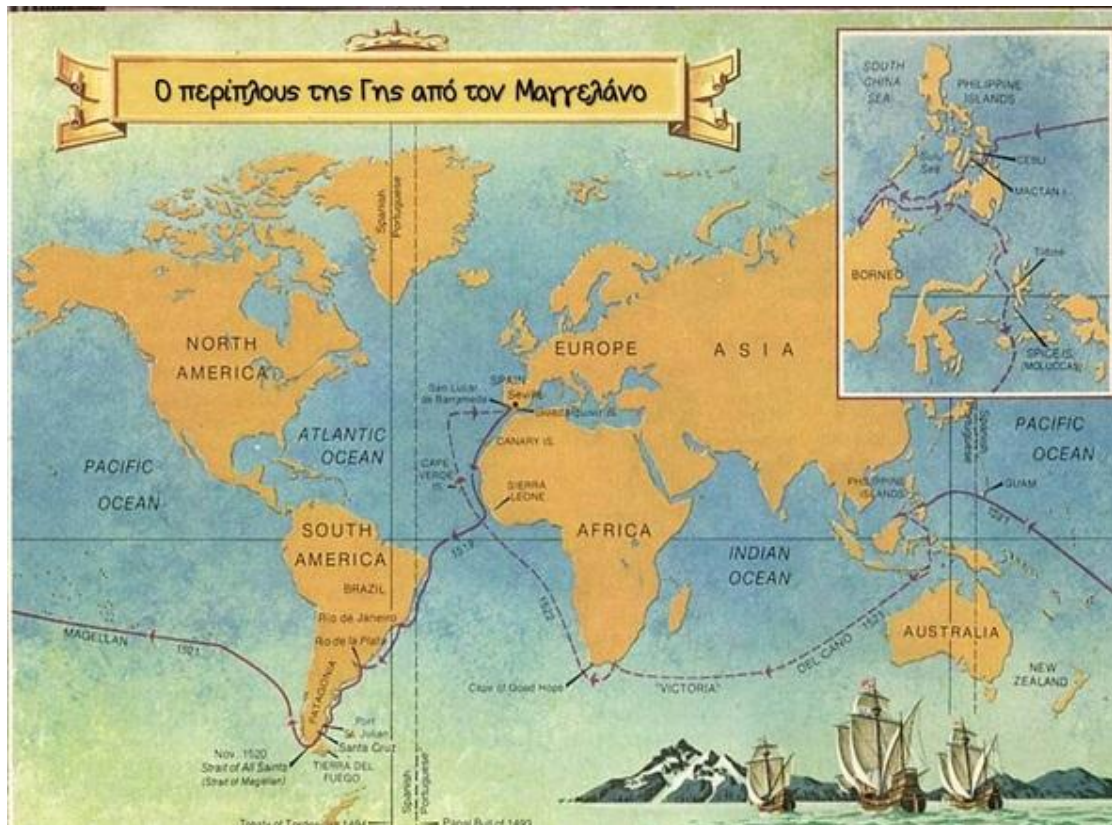
Η μοναρχική απολυταρχία γίνεται κανόνας για τα ευρωπαϊκά κράτη. Το πολιτειακό αυτό σύστημα έφτασε στο απόγειό του στη Γαλλία, τη περίοδο της βασιλείας του Λουδοβίκου ΙΔ'. Αλλά από τότε άρχισε να παρατηρείται και μια αντίθετη τάση. Την τάση αυτή τονίζουν τα παραδείγματα της Αγγλίας και της Ολλανδίας, όπου μια αστική τάξη, που είχε πλουτίσει με το εμπόριο και τη βιοτεχνία, συμμετείχε στη κυβέρνηση.

Οι διεθνείς σχέσεις χαρακτηρίζονται από την άνοδο της Γαλλίας και της Ρωσίας στη ξηρά και της Αγγλίας στη θάλασσα. Τρία γεγονότα προπαρασκευάζουν την ηγεμονία της Γαλλίας στη Δυτική Ευρώπη: η παρακμή της Ισπανίας, η τάση απομονωτισμού της Αγγλίας και η κατάρρευση του οίκου των Αψβούργων, άμεσο αποτέλεσμα του τριακονταετούς πολέμου. Αλλά αυτή η ηγεμονία ήταν παροδική, καθώς συντρίφτηκε μπροστά στους συνασπισμούς των Ευρωπαϊκών κρατών, που στρέφονταν εναντίον τους. Στην Ανατολή, η Ρωσία εκμεταλ-λεύτηκε την παρακμή της Σουηδίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ ανάμεσα στο 1640 έως 1688, άρχισε να δημιουργείται και το πρωσικό κράτος. Στη θάλασσα τέλος, η Αγγλία σταθεροποιεί την κυριαρχία της παρά το γαλλοολανδικό ανταγωνισμό.

Πηγές:

- Ιστορία νεότερη και σύγχρονη 1789-1909 (ΟΕΔΒ)
- Ιστορία της Ευρώπης, Serge Berstein-Pierre Milza

Πολιτιστικές συνέπειες των Ανακαλύψεων

Οι πολιτιστικές συνέπειες των Μεγάλων Ανακαλύψεων είναι αρκετά αξιόλογες. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν ένα νέο κόσμο, την ύπαρξη άλλων πολιτισμών άλλες μορφές πίστης και άλλα συστήματα αξιών. Το αποτέλεσμα είναι να κλονιστούν οι κοσμοθεωρήσεις και αξίες που κληρονομήθηκαν από το Μεσαίωνα, αλλά και να ξεκινήσει ένα κύμα αμφισβήτησης.

Αρχικά, τα νέα κράτη επεκτείνουν την εξουσία τους σε νέα εδάφη, να βρουν ενδεχόμενους συμμάχους για να πολεμήσουν ενάντια στο Μουσουλμανικό κόσμο. Η Εκκλησία, από τη μεριά της, επιθυμεί να πείσει τους λαούς της Αφρικής και της Ασίας να ακολουθήσουν τη θρησκεία της.

Στη συνέχεια, μια σειρά τεχνικών μέσων επιτρέπουν στους Ευρωπαίους της Δύσης να ξεκινήσουν την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου. Η ανακάλυψη της καραβέλας, που ήταν το πλοίο των Μεγάλων Ανακαλύψεων, της πυξίδας, η οποία ήταν γνωστή από τον 13ο αιώνα, των πορτολάνων, που ήταν λεπτομερείς χάρτες για τον προσδιορισμό του προσορισμού των Ευρωπαίων και τέλος η ανακάλυψη του αστρολάβου προκειμένου να καθοριστεί το πλάτος και να παρακολουθείται η πορεία.

Οι ανακαλύψεις του 16ου αιώνα, παραδείγματος χάρη της Αμερικανικής Ηπείρου, αποτελούν πραγματική επανάσταση. Οι Δυτικοευρωπαίοι αντιλήφθηκαν το μέγεθος του πλανήτη, ανακάλυψαν μια νέα ήπειρο, εξερεύνησαν άγνωστους δρόμους και ήρθαν σε επαφή με περιοχές διαφορετικού κλίματος από αυτό της Ευρώπης, ως προς τα χλωρίδα και την πανίδα. Επιπλέον, συνάντησαν άγνωστους πολιτισμούς και μπόρεσαν να μελετήσουν τα ήθη, έθιμα τους, τις θρησκείες και τις αξίες τους. Οι συνέπειες του ανοίγματος της Ευρώπης στον κόσμο δεν έχουν πάψει να γίνονται αισθητές στην οικονομία, την κοινωνία και την κουλτούρα της Γηραιάς Ηπείρου.

Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι συνεχίζουν να δεσπόζουν στον κόσμο, με πρώτους τους Πορτογάλους, οι οποίοι εκμεταλλεύονται τον θαλάσσιο δρόμο των Ινδιών. Κατανοούν το σύστημα των μουσώνων και μαθαίνουν να ναυπηγούν πλοία ώστε να ταξιδεύουν στον Ινδικό Ωκεανό, εξαιτίας των γνώσεων που απέκτησαν από τους Άραβες και τους Μαλαίσιους.

Στη συνέχεια, θρησκευτικές αξίες και πεποιθήσεις καθώς και οι κανόνες της Μεσαιωνικής Ευρώπης δέχτηκαν πλήγμα από τους Ευρωπαίους, ενώ ήταν ήδη κλονισμένες από τον 14^ο και 15^ο αιώνα. Ο θεσμός των ενκομέντιας – χωροδεσποτειών, ήταν ένας θεσμός που παρείχε πλήρη εξουσία στους Ισπανούς αυθέντες πάνω στους ινδιανικούς πολιτισμούς, οι οποίοι ήθελαν να τους εκχριστιανίσουν, εξαπλώνεται στην αμερικανική αυτοκρατορία, στο ηπειρωτικό έδαφος και στις Αντίλλες. Παρά τις εκστρατείες των μοναχών για μια καλύτερη και πιο ανθρώπινη συμπεριφορά στους Ινδιάνους, η αναγκαστική εργασία κυρίως σε ορυχεία αργύρου αλλά και ασθένειες από τα μικρόβια, αποδεκατίζουν τον ινδιανικό πληθυσμό.

Τον 14^ο και 15^ο υπάρχει θέληση να διαχωριστεί η επιστήμη από την πίστη, έτσι ώστε να περιοριστεί αυτή στο πεδίο του λόγου, η γέννηση του κριτικού πνεύματος και η αφήφηση της αυθεντίας. Επιπλέον, συνεχίζεται η ανακάλυψη άλλων πολιτισμών. Ο πολιτισμός της Μεσαιωνικής Ευρώπης φαίνεται να είναι ο μοναδικός στον κόσμο, του οποίου οι κανόνες είναι τέλειοι επειδή βασίζονται στην αληθινή θρησκεία. Η χριστιανική Ευρώπη διατηρεί σχέσεις με το Ισλάμ. Γνωρίζει τη θρησκεία και τον πολιτισμό του, τον οποίο θεωρεί μία μορφή

βαρβαρότητας. Αλλά στο διάστημα μερικών δεκαετιών, η ιδέα μιας χριστιανοσύνης που κατέχει το κέντρο του κόσμου και περιορίζεται από ένα ελάχιστο πολιτισμένο Ισλάμ, παραχωρεί τη θέση της στην πραγματική γνώση άλλων πολιτισμών. Η ύπαρξη αυτών ήταν σχεδόν αδιανόητη: τα αφρικανικά βασίλεια στα νότια της Σαχάρας, ο πλούσιος πολιτισμός των ινδιανικών βασιλείων, η εκθαμβωτική Κίνα των Μινγκ . Οι Ευρωπαίοι θα εντυπωσιαστούν από την καλλιτεχνική ακτινοβολία και τη λάμψη πολιτισμών που δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από εκείνους της Δύσης.

Ο Κολόμβος και οι Ισπανοί διάδοχοί του ανακουφίζονται στην ιδέα του κατώτερου χαρακτήρα αυτών των ανθρώπων που δεν είχαν τον διακριτικό προνόμιο να έχουν γεννηθεί στην χριστιανική Ευρώπη. Δε μένουν περισσότερο εντυπωσιασμένοι από τους Μάγια, που ζουν ακόμη στη Νεολιθική εποχή, έστω και αν η παρακμάζουσα αυτοκρατορία τους επιτρέπει στον καθένα να θαυμάζει τα κατάλοιπα εξωτερικών οικοδομημάτων(ναών- παρατηρητηρίων, πυραμίδα και ανακτόρων) κατασκευασμένων την εποχή της λαμπρότητάς της και να αναγνωρίσει τις αξιοσημείωτες επιστημονικές, μαθηματικές και αστρονομικές γνώσεις της Ιερατικής τάξης. Κυρίως οι αυτοκρατορίες των Αζτέκων στο Μεξικό και των Ίνκα στο Περού διαφεύδουν την ιδέα των κατωτέρων πολιτισμών. Κύριοι του Μεξικού από τον 14^ο αιώνα, οι Αζτέκοι, αφού υπέταξαν τους λαούς της περιοχής, εμπλούτισαν τον πολιτισμό των Τολτέκων και των Μάγια. Ανέπτυξαν μια λαμπρή γεωργία βασισμένη στην καλλιέργεια του καλαμποκιού και της μανιόκας, όργωσαν τις κοινότητές τους κατά τρόπο ημισυλλογικό (με περιοδική κατανομή των γαιών μεταξύ οικογενειών) και ιεράρχησαν την κοινωνία τους, στην οποία δεσπόζουν ιερείς και πολεμιστές. Τέλος, ακολούθησαν μια πολυθεϊστική θρησκεία με κυρίαρχους τον Γουιτσιλοπότσλι, θεό του Ήλιου και του πολέμου, και τον Κελτσακόατλ, θεό του αέρα και της ζωής, στους οποίους πρέπει να παρέχεται με ανθρωποθυσίες η ενέργεια που τους επιτρέπει να διασφαλίζουν την κατάκτηση του κόσμου. Το κράτος ρυθμίζει επιμελώς τη ζωή όλων των κατοίκων της Αυτοκρατορίας, είτε πρόκειται για την απασχόληση σε κοινά έργα, είτε για τις διανομές τροφίμων από κρατικά καταστήματα, είτε για τη φορολόγηση των συγκομιδών. Πολυάριθμοι κρατικοί υπάλληλοι αγρυπνούν για την ισορροπία του συστήματος και για τη συντήρηση του δικτύου των δρόμων που χρησιμοποιούν οι πεζοί, δεδομένου ότι οι Ίνκα αγνοούν τη χρήση του τροχού. Οι πόλεις, ειδικότερα το Κούσκο, μαρτυρούν μια αξιόλογη αρχιτεκτονική και γνωρίζουν τις τεχνικές του σιδήρου, τα μη σιδηρούχα μέταλλα, την υφαντουργία και την κεραμική.

Οι κατακτητές αντιμετωπίζουν με περιφρόνηση αυτούς τους πρωτόγονους πολιτισμούς, στους οποίους κυρίως διακρίνουν αρχαϊκά χαρακτηριστικά. Η γνωριμία των Δυτικοευρωπαίων με πολιτισμούς διαφορετικούς από τον δικό τους, μεταφέρει στους κληρικούς και τους διανοούμενους το νέο αίσθημα της σχετικότητας των αξιών. Με αφετηρία αυτή τη συγκλονιστική εμπειρία των Μεγάλων Ανακαλύψεων και τη στιγμή που η Ευρώπη γνωρίζει μια αξιοσημείωτη οικονομική άνθηση, αρχίζει να προαναγγέλεται ένας Ευρωπαϊκός πολιτισμός των νέων χρόνων, έτοιμος να αντικαταστήσει την καταρρέουσα Μεσαιωνική αντίληψη του κόσμου.

Με τις ανακαλύψεις, ο παλαιός και ο νέος κόσμος έμαθαν να αλληλογνωρίζονται. Η Ευρώπη

ανταλλάσει την κτηνοτροφία της με καλαμπόκι, φασόλια, πατάτες, ντομάτες, καπνό και κακάο. Μα οι σχέσεις δεν σταματούν εδώ. Η επαφή με τόσα καινούργια πράγματα ερέθισε την επιστημονική φαντασία. Πολλές φορές οι αναφορές των εξερευνητών, καθώς ήταν γεμάτες από φανταστικά στοιχεία, διέγειραν τη φαντασία των αναγνωστών τους και τους έκανα να θέλουν να δουν από κοντά τα πράγματα. Επιστημονικοί κλάδοι, όπως η γεωγραφία, η αστρονομία, η ζωολογία, η βοτανική και η εθνολογία προόδευαν.

Αλλά αυτό δεν ήταν το μόνο. Οι Ευρωπαίοι, που έως τότε ήταν βέβαιοι για την ανωτερότητά τους άρχιζαν σιγά – σιγά να συλλαμβάνουν την έννοια της σχετικότητας των πραγμάτων. Η ποικιλία των ηθών και των ηθικών αντιλήψεων που συνάντησαν κλόνισε τις σταθερές και απόλυτες ιδέες τους. Ήδη, γύρω στα τέλη του 16^{ου} αιώνα ο Μονταίνι, αναρωτιόταν για την εγκυρότητα και την αλήθεια της δυτικής ηθικής αντίληψης.

Με τη σειρά της, η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία άνοιξε ένα τεράστιο πεδίο ιεραποστολικής δράσης με τις υπερπόντιες αποστολές της. Φραγκισκανοί και Δομινικανοί μονομάχοι τον 15^ο αιώνα, Ιησουίτες και Καπουτσίνοι τον 16^ο , κατέβαλαν προσπάθειες για τη διάδοση του Χριστιανισμού σε όλες τις καινούργιες χώρες. Η Ευρώπη προσέφερε στον κόσμο το δικό της πρόσωπο.

Βιβλιογραφία :

- ❖ Νεότερη Ιστορία – Β.Σκολάτου, Ν.Δημακοπούλου, Σ.Κόνδη - ΟΕΔΒ .
- ❖ Ιστορία της Ευρώπης – Serge Bernstein – Pierre Milza –Τεύχος 1 .

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΞΕΩΝ

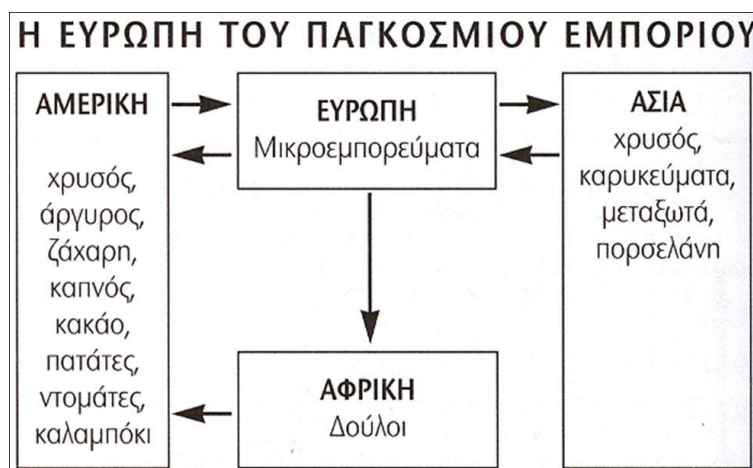
Το τέλος της εποχής των μεγάλων γεωγραφικών ανακαλύψεων σήμανε την έναρξη μιας νέας εποχής, κύριο γνώρισμα της οποίας ήταν οι σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές σε ολόκληρο τον κόσμο. Επειδή η Ευρώπη ήταν το κέντρο από το οποίο προήλθαν οι Ανακαλύψεις, οι μεταβολές έγιναν περισσότερο αισθητές σε αυτή.

Οι αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής του διεθνούς εμπορίου

Πριν τις Ανακαλύψεις, ο μοναδικός χώρος διεξαγωγής διεθνούς εμπορίου ήταν η Μεσόγειος Θάλασσα. Τα εμπορεύματα από την Ανατολή έφταναν στα λιμάνια της νοτιοανατολικής Μεσογείου και από εκεί προωθούνταν, από Βενετούς και Γενουάτες εμπόρους, στην Ευρώπη.

Οι Ανακαλύψεις διεύρυναν εντυπωσιακά τον ορίζοντα του διεθνούς εμπορίου. Το νέο μεγάλο δίκτυο θαλάσσιων εμπορικών δρόμων που άρχισε να δημιουργείται αγκάλιαζε, πλέον, τον Ατλαντικό, τον Ινδικό και, σε μικρότερο βαθμό, τον Ειρηνικό ωκεανό. Άμεση συνέπεια ήταν τα λιμάνια της Μεσογείου (Αλεξάνδρεια, Βενετία, Γένουα) να χάσουν την προνομιακή θέση που

είχαν μέχρι τότε. Τα νέα μεγάλα λιμάνια-εμπορικά κέντρα που άρχισαν να αναδεικνύονται βρίσκονταν στη δυτική και βόρεια Ευρώπη και εξασφάλιζαν στους εμπορευόμενους άμεση πρόσβαση στις νέες χώρες: η Βαρκελώνη, η Σεβίλλη και το Κάδιξ στην Ισπανία, η Λισσαβόνα και το Πόρτο στην Πορτογαλία, η Αμβέρσα στο Βέλγιο, το Άμστερνταμ στην Ολλανδία, το Αμβούργο στη Γερμανία. Η θεαματική διεύρυνση των αγορών και η αύξηση του πλούτου δημιούργησαν τις συνθήκες για μια εντυπωσιακή ανάπτυξη των εμπορικών ανταλλαγών.

Ο πλήρης εκχρηματισμός της οικονομίας και η ισχυροποίηση των εμπόρων και των τραπεζιτών

Δύο από τα κυριότερα εμπορεύματα που μετέφεραν τα πλοία που έρχονταν από τις νέες χώρες στην Ευρώπη ήταν ο χρυσός και ο άργυρος. Η μαζική εισροή των δύο μετάλλων έδωσε τη δυνατότητα στα κράτη να προχωρήσουν στην κοπή και κυκλοφορία μεγάλων ποσοτήτων νομισμάτων. Καθώς η κυκλοφορία του νομίσματος επεκτείνεται, όλο και περισσότερες συναλλαγές γίνονται, πλέον, με αυτό. Η οικονομία εκχρηματίζεται με γρήγορους ρυθμούς. Το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι έχουν στα χέρια τους όλο και περισσότερα χρήματα δημιουργεί αύξηση της ζήτησης για αγορά αγαθών. Καθώς, όμως, η προσφορά δεν αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό, το αποτέλεσμα είναι να ανεβαίνουν οι τιμές. Υπολογίζεται ότι έναν αιώνα μετά το πρώτο ταξίδι του Κολόμβου στην Αμερική, δηλαδή στα τέλη του 16ου αι., οι τιμές στην Ευρώπη είχαν παρουσιάσει άνοδο της τάξης του 300 με 400%.

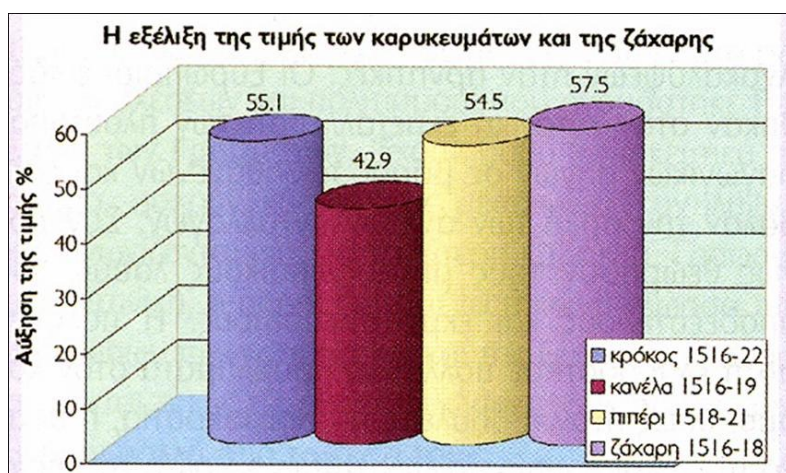
Οι άνθρωποι που επωφελούνται περισσότερο από τις παραπάνω εξελίξεις είναι οι έμποροι που αποκομίζουν μεγάλα κέρδη. Οι προοπτικές του εμπορίου κάνουν, μάλιστα, όλο και πιο πολλούς ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό. Μετά τις Ανακαλύψεις, οι έμποροι συγκεντρώνουν στα χέρια τους τις περισσότερες και σημαντικότερες οικονομικές

δραστηριότητες: ασκούν το εμπόριο, κάνουν τραπεζικές εργασίες, χρηματοδοτούν βιοτεχνίες, στηρίζουν οικονομικά εξερευνητικές αποστολές, εκμεταλλεύονται τεράστιες φυτείες στις αποικίες. Οικογένειες τραπεζιτών και εμπόρων όπως οι Φούγκερ στη Γερμανία και οι Μέδικοι στην Ιταλία συγκεντρώνουν τεράστια δύναμη. Ο πρωταγωνιστικός οικονομικός τους ρόλος, τους δίνει τη δυνατότητα να επηρεάζουν, κάποιες φορές, ακόμη και τις αναδείξεις βασιλέων και αυτοκρατόρων.

Η γέννηση του καπιταλισμού

Η ανάπτυξη του εμπορίου και η αύξηση της ποσότητας του νομίσματος που κυκλοφορούσε έδωσαν τη δυνατότητα σε κάποιους ανθρώπους να συγκεντρώσουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Οι περισσότεροι τοποθετούσαν τα χρήματα αυτά σε επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούσαν μισθωτούς εργαζόμενους και αποκόμιζαν κέρδη.

Όταν το χρήμα χρησιμοποιείται κατά τέτοιο τρόπο ονομάζεται κεφάλαιο και έχει διαφορετική

οικονομική και κοινωνική λειτουργία από εκείνη που είχε το χρήμα άλλες εποχές, γιατί τώρα πολλαπλασιάζεται μέσα από την εργασία άλλων ανθρώπων. Το νέο οικονομικό-κοινωνικό σύστημα που άρχισε να διαμορφώνεται, κατ'αυτό τον τρόπο, ονομάστηκε κεφαλαιοκρατία ή καπιταλισμός.

Ακόμη , σημαντική ήταν και η αύξηση των τιμών των καρυκευμάτων και της ζάχαρης στη Νυρεμβέργη στο : H. Criegeer , Die Neuzeit , Materiialien FQoren Geschichts unterwicht , Φραγκφουρτη.

Κανονικά οι τιμές των καρυκευμάτων και της ζάχαρης έπρεπε να παρουσιάζουν πτώση γιατί:

➤ Τα προϊόντα αυτά έρχονταν από τις νέες χώρες σε μεγάλες ποσότητες.

- Το κόστος παραγωγής τους ήταν μικρό, αφού οι εργάτες ήταν δούλοι ή ιθαγενείς.
  - Οι Ευρωπαίοι εφαρμόζοντας την αρχή των άνισων ανταλλαγών αντάλλαζαν σημαντικής αξίας εμπορεύματα δίνοντας στους ιθαγενείς ευρωπαϊκά προϊόντα μικρής αξίας.
-